La comemorarea zileĭ de

3 MAIŬ 1848

CONFERINŢE ŢINUTE

DE

N. IORGA

BUCUREŞTĬ

Editura LIGEĬ CULTURALE Secţia Bucureştĭ

1914

20 de banĭ.

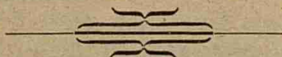
La comemorarea zileĭ de

3 MAIŬ 1848

CONFERINȚE ȚINUTE

DE

N. IORGA

BUCUREȘTĬ

Editura LIGEĬ CULTURALE Secția Bucureștĭ

1914

Conferința de 3 Maiŭ

LA PLOIEŞTI.

În această sală cu cîteva momente înnainte se discuta pasionat interese materiale care înduşmănesc clasele orĭ, şi maĭ răŭ, părţĭ dintr'o clasă, poate pentru că nu este destulă lumină ca să se ajungă la o înţelegere: e loc destul, dar totuşĭ, pe întunerec, oamenii se ciocnesc şi îşĭ sparg capetele.

E bine — şi pare că a *voit* cineva — ca după asemenea disensiunĭ, foarte importante, foarte vrednice de luare aminte, ca să se îndeplinească opera de dreptate, dar care nu trebuie să sfarme unitatea morală, din care, cu voie orĭ fără voie, facem parte cu toţiĭ, să vie o serbare a tuturor, în ceia ce, peste toate deosebirile, fireştĭ şi nefireştĭ, ne uneşte.

E această comemorare a zileĭ de 3 Maiŭ 1848.

Într'un colţ ardelean, pe cîmpul care de atuncĭ şi-a zis al Libertăţiĭ, aceĭ carĭ nu fuseseră încă liberĭ se adunaŭ pentru a proclama că nu sînt

numaĭ capete omeneştĭ, braţe muncitoare, zestre a ogoarelor, ci toţĭ laolaltă o naţiune. Şi, cum eraŭ acolo maĭ mult ţeranĭ, oamenĭ realĭ, de faptă, nu cărturarĭ, cum condeiul poate fi o jucărie dar nicĭodată plugul şi unealta, ceĭ ce aŭ făcut jurămîntul din 3 Maiŭ în jurul unuĭ steag care se ridica atuncĭ întăiaşĭ dată, nu s'aŭ mulţămit cu acel naţionalism sentimental, decît care e maĭ folositoare naţieĭ orĭce lovitură de ciocan în cel maĭ umil atelier, ci, pornind, peste puţin, lupta în Munţiĭ Apusenĭ aŭ lăsat, ca jertfă ce se oferia zîmbind, 40.000 din aĭ lor, martirĭ aĭ viitoruluĭ nostru naţional pe acele plaiurĭ.

Între ceĭ cari se aflaŭ acolo, privind la noua şi măreaţa *manifestare naţională*, eraŭ şi boierĭ pribegĭ din mişcarea moldovenească de la 1848. Un Alecsandri, un Sion, un Alexandru Cuza. Fiecare a învăţat ceva de acolo. Alecsandri cunoştea pănă atuncĭ boierĭ şi boieroaice ţiganĭ, slugĭ. Ştia că pe moşiile părinteştĭ sînt şi ţeranĭ şi, maĭ tărziŭ, întors din Apus unde ceia ce era popular interesa ca element romantic neexploatat pentru poesie, el a găsit «interesant» — o, ce cuvînt crud, maĭ crud decît acela de «neinteresant», pe care l arunca ierĭ pentru «clasele de jos» un orator parlamentar!—portul, cîntecul, doina, danţul ţeranuluĭ, şi din ţeranca mîndră, sănătoasă simplă, înveşmîntată în albul inuluĭ, a făcut, pentru saloane, o drăgălaşă ţerăncuţă de etajeră. Luĭ Alecsandri îĭ trebuie să vadă şi alţĭ ţeranĭ, aiurea decît pe moşia luĭ, ca să poată scrie imnurĭ pentru vitejiĭ de la 1877.

Dar cine a folosit maĭ mult, a fost de sigur Cuza Decĭ, din ţeranĭ romînĭ, se puteaŭ face *astfel* de oamenĭ, cu eĭ se puteaŭ îndeplini *astfel* de fapte, şi numaĭ cu făgăduiala uneĭ libertăţĭ sociale şi umane supt steagul naţiuniĭ lor? De aicĭ a pornit de sigur, în bună parte gîndul reformeĭ. din 1864, a căriĭ aniversară de 50 de anĭ trebuie să o adăugim azĭ la cealaltă. E vorba ca azĭ ea să fie continuată. Şi, în focul lupteĭ, în avîntul, care uită distanţele, al optimismuluĭ, aŭ căzut în Parlament şi vorbe grele pentru Cuza, pentru Mihail Kogălniceanu, carĭ n'ar fi făcut o operă întreagă *Poate*. Dar se uită de aceia carĭ cred că se poate mări cineva scăzînd pe înnaintaşĭ, *în ce împrejurărĭ* s'aŭ făcut reformele de atuncĭ. Azĭ o societate întreagă se mişcă: ţeranĭ întorşĭ după o campanie fericită, meseriaşĭ şi muncitorĭ atinşĭ de o cultură politică intelectualĭ cu simţ de datorie către ţară şi naţie; mişcarea tuturora clinteşte din loc şi vechile partide, iar opinia publică se miră numaĭ că ele merg *prea încet*. Atuncĭ, împreună cu un om care avea geniul cugetăriĭ — Kogălniceanu —, altul, a căruĭ genialitate era numaĭ de conştiinţă şi de energie, iar, de jur împrejur, numaĭ egoiste interese rebele, care aŭ silit pe înfăptuitoriĭ reformelor necesare să proceadă prin ilegalitatea salvatoare a uneĭ loviturĭ de Stat.

Şi nu e numaĭ atît. În orĭce luptă sînt soldaţĭ carĭ n'ajung până la capăt. Sînt poate ceĭ maĭ vitejĭ. Dar eĭ aŭ acoperit cu trupurile lor sîngerate drumul spre biruinţă. Ar putea spune

cineva că nu e de ajuns? Cuza şi Kogălniceanu *aŭ făcut* acest lucru.

*

Astfel un *act naţional* a înspirat *un act de dreptate socială*. Ele nu-şĭ staŭ împotrivă. Din contra, se *condiţionează, se succed, se complinesc*.

Din *actul social* de la 1864 a venit, peste zecĭ de anĭ, *actul naţional al războiuluĭ din 1877, al intervenţieĭ militare din 1913*. Ar fi fost ele cu putinţă fără acea puţină libertate şi proprietate pe care Cuza-Vodă le dăduse ţeranilor?

Şi, iarăşĭ, avîntul din 1913 *act naţional*, nu e oare principalul factor care, fără resistenţa hotărîtă a nimănuĭ aproape, *impune* actul de astăzĭ, din 1914 *act de dreptate socială*.

Şi cine ar putea socoti ce noŭ *act naţional* va pregăti, *trebuie* neapărat să pregătească actul social la săvîrşirea căruia se cere să lucreze toţĭ, cu ideĭ deosebite, dar cu aceiaşĭ sinceritate şi cu acelaş patriotism?

Conferința ținută la 3 Maiŭ în adunarea Ligeĭ Culturale, secția Bucureștĭ.

Onor. auditoriu,

O comemorare națională poate să aibă sens numaĭ într'un anume fel: atuncĭ cînd la fiecare dată a amintiriĭ unuĭ eveniment important din viața unuĭ popor, evenimentul acesta e pus din noŭ în legătură cu împrejurările actuale. Comemorația în sine ajunge de la o bucată de vreme să nu maĭ aibă nicĭo valoare: sînt lucrurĭ care s'aŭ spus odată și nu e necesar să se repete în fiecare an. Nimic nu e maĭ înspăimîntător și maĭ fără folos decît comemorarea deșeartă, fără sens, fără efect practic. Cred că avem de ajuns cu atîtea comemorărĭ care se întîlnesc în orĭce societate și care pleacă de la Stat, de la oficialitate, și nu văd de ce am adăugi pe lîngă comemorațiile Statuluĭ și ale oficialitățiĭ încă una, care să nu miște nimic în sufletul nimănuĭ, și nimenĭ, după comemorație, să nu se simtă maĭ mîndru, maĭ hotărît de muncă, maĭ gata de a întrebuința toate puterile sale

pentru binele neamuluĭ săŭ. Dacă s'ar mulţămi cineva să reediteze an de an aceleaşĭ lucrurĭ, aceleaşĭ ideĭ, maĭ mult saŭ maĭ puţin în aceiaşĭ formă, natural că, în locul oratoruluĭ festiv, cel maĭ bun lucru ar fi să se presinte un fonograf perfecţionat, care ar avea şi avantagiul că ar putea fi oprit în momentul cînd atenţiunea publiculuĭ ar slăbi. (Ilaritate, aplause.)

Eŭ cred că într'un singur fel comemoraţiile acestea naţionale aŭ un înţeles: cînd ele apropie trecutul de present şi ne ajută să înţelegem maĭ bine viitorul, cînd ele proiectează o puternică lumină asupra drumurilor pe care, în clipa în care trăim, în clipa în care comemorăm, naţia e chemată să meargă. În felul acesta evenimentele trecutuluĭ învie în fiecare an şi, precum Biserica are serbarea eĭ de Înviere, în care fără ca Mîntuitorul să fie pironit din noŭ pe cruce, fără ca sîngele să curgă din rănile sale, fără ca trupul săŭ să se coboare în mormînt, fără ca ceasul Scripturilor din noŭ să ridice viaţa din adîncul pămîntuluĭ, cu toate acestea în sufletul fiecăruĭ credincios se petrece din noŭ o înviere a faptuluĭ dumnezeiesc de acum aproape 2000 de anĭ, acelaşĭ lucru trebuie să se petreacă şi cu comemorările naţionale. (Aplause călduroase.)

Să înviem în făpturile noastre de astăzĭ ceia ce a însufleţit făptura lor de odinioară; să fim străbătuţĭ din noŭ de sentimentele care i-aŭ străbătut pe dînşiĭ, să înţelegem din noŭ, aşa cum aŭ înţeles eĭ, problemele cele marĭ care agitaŭ spiritele în vremea cînd eĭ aŭ trăit şi să

căpătăm, din această înnoire a ceasurilor marĭ din trecutul nostru, puterea care trebuie pentru ca noĭ, la rîndul nostru, dacă se va înfăţişa clipa, cu chemarea eĭ neapărată, să fim în stare a înfăptui ceia ce eĭ aŭ fost în stare să înfăptuiască. (Aplause puternice.) Numaĭ ca o lecţie de înţelepciune, numaĭ ca o îmbogăţire de cunoştinţe şi numaĭ ca o pregătire de eroism naţional se poate înţelege o serbare cum e aceasta de astăzĭ.

Să ne oprim în faţa problemelor care mişcă astăzĭ societatea românească aicĭ, în faţa greutăţilor de care se loveşte politica naţională dincolo, în faţa lucrurilor pe care noĭ nu le putem prevedea, dar care se pot întîmpla, — căcĭ cine ar fi prevăzut cu cîteva lunĭ înnainte trecerea Dunăriĭ de oştirile romîne în 1913; cine ar fi crezut că lucrurile acelea se vor întîmpla? Viitorul unuĭ popor atîrnă, neapărat, de puterile luĭ, viitorul unuĭ popor se desfăşoară pe drumul pe care el şi l-a pregătit, dar ceasul cînd un popor pleacă pe acest drum pentru a îndeplini misiunea sa istorică, ceasul acesta se găseşte în puterea altuia maĭ mare decît noĭ, şi noĭ n'avem dacît porunca ce se coboară asupra noastră şi pe care trebuie s'o îndeplinim, şi trebuie să fim totdeauna gata să ne supunem aceleĭ poruncĭ pentru a merge spre înnălţare şi biruinţă, iar nu spre şovăire şi înfrîngere. (Marĭ aplause.)

Să nu uităm că, dacă generaţia noastră a avut anume datoriĭ, pe care maĭ mult saŭ maĭ puţin le-a îndeplinit înnainte de a începe să ni înălbească părul, generaţia care se ridică acum, co-

piiĭ aceştia (cuvîntătorul arată spre elevii corului Seminariului adunaţi pe scenă în jurul luĭ), cari cine ştie ce vor fi învăţînd la şcoală şi ce ispite miserabile vor fi găsind în societatea 'n mijlocul căreia se găsesc, în acest Bucureştĭ, care, pe lîngă multă muncă şi multă credinţă, cuprinde şi mult haos şi viciu —, generaţia aceasta nu ştie însăşĭ, nu-şĭ dă seama peste ce greutăţĭ imense are să treacă neamul prin silinţile lor, — şi datoria noastră este să-ĭ pregătim pentru aceasta. (Aplause.)

Noĭ nu creştem pe copiiĭ noştri, pe ucenicii noştri, pe învăţăceiĭ noştri, nu-ĭ creştem pentru plăcerile vieţiĭ, nu-ĭ creştem pentru bogăţiile vieţiĭ, nu-ĭ creştem pentru uşoara viaţă de petrecerĭ, pentru o *via triumphalis* de la un capăt la altul al traiuluĭ lor; noĭ îĭ creştem pentru cele maĭ marĭ sforţărĭ şi pentru cele maĭ marĭ jertfe, şi de aceia niciun moment nu trebuie pierdut pentru a întări eroismul de care sufletele lor aŭ nevoie ca să-şĭ îndeplinească datoria faţă de dînşiĭ singurĭ şi faţă de neamul din care fac parte.

Aşa fiind, să încercăm, în cadrul greutăţilor de azĭ, al problemelor deschise astăzĭ şi în vederea scopurilor spre care în chip firesc merge naţiunea noastră, să încercăm a luminà ziua de 3 Maiŭ 1848.

În orĭce fapt mare — şi a fost un fapt mare acela, chiar dacă toate consecinţele ce trebuiaŭ trase dintr'însul n'aŭ fost trase, orĭ n'aŭ fost trase la ceasul lor şi n'aŭ adus folosul pe care-l

puteaŭ aduce — se cuprinde o învăţătură. Învăţătura care se trage din 3 Maiŭ 1848 pentru ceasul de astăzĭ este o lecţie de democraţie, de independenţă naţională şi este, în al treilea rînd, o lecţie de solidaritate nezguduită, între aceĭ cari, dincolo de hotarele noastre, nu pot luptà şi nu pot birui decît cu condiţiunea ca solidaritatea să fie atît de strînsă, încît, dincolo de margenile eĭ, să nu poată trece, fără pedeapsa morţiĭ sale politice, nicĭun desertor şi nicĭun om capabil de trădare. (Furtunoase şi marĭ aplause.)

3 Maiŭ 1848 n'a fost făcut nicĭ de aristocraţia românească de dincolo, neexistentă, nicĭ de burghesia romînească de dincolo, alcătuită în mare parte din oamenĭ aĭ căror părinţĭ făcuseră parte din Compania grecească şi avuseră înnainte de toate grija unuĭ cîştig onest de sigur, folositor în ultima instanţă naţiuniĭ, dar în afară de orĭce preocupărĭ ideale, şi, maĭ ales, în afară de preocupărĭ politice. Voiŭ zice maĭ mult: 1848 nu l-aŭ făcut nicĭ fruntaşiĭ intelectualĭ, nicĭ fruntaşiĭ religioşĭ aĭ neamuluĭ românesc de dincolo, nu l-aŭ făcut profesoriĭ decît în ceia ce priveşte pe ceĭ maĭ tinerĭ, maĭ îndrăzneţĭ, maĭ bănuiţĭ, maĭ prigoniţĭ până atuncĭ dintre dînşiĭ, — un Bărnuţ, a căruĭ amintire se va serba peste cîteva săptămînĭ şi aceasta trebuie să fie o mare serbătoare naţională pentru Romîniĭ de orĭunde, o răsbunare în contra insultelor aduse memorieĭ sale la Iaşĭ, unde a fost atacat în momentul cînd se ridicaŭ, în dauna credinţelor exclusiv naţionale, doctrine şovăitoare, suspecte supt raportul naţional, a căror înmormîntare definitivă

o vedem astăzĭ îndeplinindu-se. (Aplause prelungite.)

Simion Bărnuţ era unul din ceĭ maĭ tinerĭ profesorĭ din Blaj; cu superioriĭ săĭ eclesiasticĭ avuse conflicte, credinţa luĭ întîmpinase resistenţă din partea inerţieĭ intelectuale, a timidităţiĭ politice a celor cari, pe urma bogatuluĭ, intolerantuluĭ, insensibiluluĭ pentru ideal Bob continuaŭ să represinte la Blaj politica tradiţională a canonicilor de şcoală veche, bine nutriţĭ, foarte îngrijiţĭ în ceia ce priveşte viaţa lor comodă şi foarte fricoşĭ în ceia ce priveşte drumurile nouă ce s'ar deschide pentru naţie, zguduind puţin această ticnă moale a lor. Şi, atuncĭ cînd aveaŭ doar cîţĭva profesorĭ tinerĭ, cari, eĭ, împotriva tradiţieĭ, împotriva superiorităţiĭ bisericeştĭ, împotriva presiuniĭ continue exercitată de autoritate, încearcă să deştepte conştiinţa unuĭ neam, eĭ nu eraŭ în stare ca prin propriile lor puterĭ să săvîrşească acea minune de conştiinţă şi de energie care a fost 3 Maiŭ 1848. Un profesor poate să o facă; dar cînd? Cînd profesorul acela, fie chiar şi mediocru, cum a fost un Fichte, ca filosof, se găseşte înnaintea uneĭ societăţĭ care de deceniĭ întregĭ se pregăteşte pentru marea luptă naţională şi nu trebuie un strigăt prea mare, nu trebuie înseşĭ trîmbiţele Ierihonuluĭ, ci ajunge o şoaptă, o uşoară indicaţie pentru ca tot acel tineret, pentru ca întreagă această lume să se ridice întru cîştigarea drepturilor elementare ale uneĭ naţiunĭ. Dar pentru aceasta alta trebuia să fie cultura Romînilor de dincolo, alta răspîndirea acesteĭ

culturĭ, altul trebuia să fie sensul culturiĭ aceleia. Între cărturarĭ şi oamenĭ cu situaţie în societate, graiul luĭ Bărnuţ n'ar fi aflat nicĭun răsunet; fiecare s'ar fi gîndit, cum se gîndeşte atîta lume aicĭ la noĭ — şi de aceia nicĭ a suta parte din ce s'ar fi putut face, nu s'a îndeplinit —: oare, intrînd în această mişcare, ajutînd acest avînt, forţînd aceste piedecĭ, nu tulbur presentul mieŭ, nu stric viiitorul copiilor mieĭ, şi, atuncĭ cînd gîndul acesta domină o societate, acea societate e incapabilă de a îndeplini ceva serios şi mare. (Aplause.) Da, cum, astăzĭ, această preocupaţie de sine, de ce e maĭ aproape de sine, de clasa saŭ casta din care face parte fiecare, împiedecă naţiunea românească de a-şĭ întrebuinţa toate energiile care fierb într'însa, acelaşĭ lucru s'ar fi întîmplat acolo.

Şi nicĭ oficialitatea religioasă, nicĭ conducătoriĭ confesionalĭ nu eraŭ în stare să producă pe 3 Maiŭ 1848. Îĭ ştim ce atitudine aveaŭ atuncĭ: cutare, care era să fie marele Şaguna, se afla abia la începutul carierei sale, abia prinsese contactul cu credincioşiĭ săĭ; el nu li recunoscuse puterile, iar eĭ nu-ĭ recunoscuseră luĭ puterea de iniţiativă şi conducere, chemarea-ĭ pe lume în mijlocul poporuluĭ luĭ, —un Vlădică tînăr, de ierĭ, de alaltăierĭ, socotit de mulţĭ ca în afară de neamul săŭ, prin pregătirea străină pe care o primise în şcoala înnaltă, în mediul sîrbesc, unde căpătase cultura luĭ teologică. Iar, dincolo, un Vlădică unit, care, tărziŭ, împotriva voinţeĭ sale, cum a arătat-o pe urmă, a fost silit să iea parte, prin mişcarea ge-

nerală a poporuluĭ săŭ, la manifestarea de conștiință de la 3 Maiŭ: cu inima îndoită se înfățișase înnaintea credincioșilor săĭ și, de îndată ce presiunea populară a încetat, el s'a întors la vechea luĭ politică de timiditate și pactare cu străiniĭ.

Dar, la chemarea aceluĭ profesor tînăr, aceluĭ idealist, aceluĭ îndrăzneț pănă la nebunie, aceluĭ optimist peste toate margenile socotelilor omeneștĭ, a acestuĭ visător către timpurĭ care vor veni, la chemarea tinerilor acestora, menițĭ să fie conducătoriĭ poporuluĭ romîn, aŭ venit acele miĭ, zecĭ de miĭ de țeranĭ carĭ s'aŭ adunat pe Cîmpia Libertățiĭ de lîngă Blaj. (Aplause puternice mult prelungite.)

Țeraniĭ aceștia eraŭ șerbĭ. Grija lor de căpetenie, ca representanțĭ aĭ uneĭ clase sociale împovărate, apăsate, despreţuite, acoperite de toate osîndele veacurilor, şi ale lor şi ale altora, grija lor ar fi putut să fie, după crezul reformatorilor socialĭ din timpul nostru, să afirme conștiința lor de clasă. Cînd ridicĭ robul, de ce vreĭ să-țĭ vorbească înnainte de toate decît de lanțurile pe care le-a purtat și de urmele sîngerate pe care aceste lanțurĭ le-aŭ lăsat pe mînile și picioarele lor, de ce vreĭ să vorbească robul, cînd îl ridicĭ de jos, decît de setea de răsbunare care fierbe dintr'însul, ce aștepțĭ să spuie robul altceva decît că a venit și ceasul luĭ, după ce aŭ trecut veacurile celorlalțĭ? Eĭ bine, nu: admirabilul instinct al poporuluĭ românesc de dincolo l-a făcut să nu se înfățișeze la 3 Maiŭ 1848 ca țeranĭ, unițĭ, prin suferință, apăsare și

dorinţa de răsbunare, cu alţĭ ţeranĭ, de alt neam, şi împotriva tuturor acelora carĭ represintaŭ o superioritate de nume, o superioritate de avere, de învăţătură, ci, uitîndu-şĭ suferinţile şi simţind instinctiv numaĭ măreţia ideiĭ naţionale pe care o represintaŭ, eĭ s'aŭ ridicat pentru afirmarea unităţiĭ naţionale şi pentru a se declara gata de luptă în folosul eĭ. (Aplause entusiaste.)

Şi nu cunosc în istoria poporuluĭ nostru decît încă un cas, în care ţeranĭ, de aiurea, din altă provincie românească, aŭ dovedit acelaşĭ instinct politic, aceiaşĭ putere de jertfă, acelaşĭ nemăsurat idealism, acelaşĭ altruism fără păreche.

În România, cînd aceia carĭ chemaŭ la 1913 pe ţeraniĭ satelor flămînde şi bîntuite de bolile mizerieĭ simţiaŭ groază în sufletul lor, întrebîndu-se: ţeraniĭ aceştia pentru ce se vor ridica? pentru apărarea ţeriĭ împotriva străinuluĭ, saŭ pentru apărarea dreptăţiĭ lor împotriva nedreptăţiĭ d'innăuntru?, — aceste zecĭ şi sute de miĭ s'aŭ ridicat afirmînd *un singur lucru:* grija de mîndria românească şi hotărîrea de a asigura, prin sacrificiul lor, viitorul RomânieĬ. (Marĭ aplause.)

Şi, cum am zis de atîtea orĭ fraţilor noştri de dincolo, carĭ aŭ primit acest îndemn de aicĭ cu oarecare supărare, o politică românească biruitoare, sigură de sine, nu se poate face decît cu forţele conştiente ale întreguluĭ neam românesc, cultivat politiceşte şi gata în fiecare moment să dea măsura întregiĭ sale valorĭ, până la cel din urmă Moţ străbătînd drumul cu produsele umilĭ

sale industriĭ, până la cel din urmă plugar, până la cel din urmă cioban, până la cel din urmă rîndaş întors de pe plaiurile acestea ale României libere unde prin muncă şi-a cîştigat baniĭ cu cari-şĭ răscumpără pămîntul şi-şĭ ridică locuinţa pentru dînsul şi copiiĭ luĭ. Căcĭ orĭce politică de sus şi pe sus duce, maĭ curînd saŭ maĭ tîrziŭ, la uşa străinuluĭ, şi singura care nicĭodată nu poate să ducă la uşa străinuluĭ, este politica acelor patru milioane de oamenĭ săracĭ şi apăsaţĭ, în numele cărora cînd fraţiĭ noştri de dincolo vor fi în stare să vorbească, se vor dărîma toate temniţele şi toate lanţurile vor cădea de la sine. (Aplause furtunoase.)

Tot astfel zic: o Românie sigură nu se poate decît în momentul cînd cele şase milioane şi jumătate de ţeranĭ vor fi stăpînĭ aicĭ în casa lor, vor fi stăpînĭ pe pămîntul munciĭ şi vitejieĭ lor, vor fi stăpînĭ pe moştenirea părinţilor şi moşilor lor îndepărtaţĭ. Iar cine îmĭ spune că e o primejdie, că oameniĭ aceştia n'aŭ pregătirea politică trebuitoare, îl voiŭ trimete la acele două dovezĭ de sublim instinct al mulţimilor, care sînt 3 Maiŭ 1848 şi Iunie 1913 (Marĭ si prelungite aplause.)

A doua dovadă şi a doua învăţătură pe care o cuprinde ziua ce comemorăm astăzĭ este o învăţătură de strict şi intransigent naţionalism, de independenţă care exclude orĭce putinţă de înţelegere cu orĭce străin şi în orĭce fel de împrejurărĭ.

Care a fost cel d'intăiŭ articol din crezul de

pe Cîmpul Libertății? Proclamarea, cînd mijloacele eraŭ așa de puține, cînd ințelegerea se înjgheba abia între oamenĭ, cînd trebuia o încredere extraordinară ca să se privească înainte, proclamarea faptuluĭ că Romînii formează o națiune politică întocmaĭ ca și națiunile celelalte de supt coroana Sfîntuluĭ Ștefan și fără putința de a se amesteca vre-odată, de a se pierde cîndva în națiunile celelalte. Și învățătura aceasta nu e zădarnică astăzĭ. Și, dacă trăiește în sufletul cuiva, acel om este incapabil să încerce binele poporuluĭ romănesc prin altceva decît prin silințile poporuluĭ romănesc el însușĭ, și ale întreguluĭ popor romănesc. Aceasta este cea de a doua învățătură pe care ni-o dă 3 Maiŭ 1848: prin *noĭ înșine*, prin noĭ *toțĭ*, și *numaĭ* prin noĭ! (Călduroase aplause.)

A treia învățătură este învățătura solidaritățiĭ romăneștĭ. N'aŭ vorbit maĭ mulțĭ și în maĭ multe felurĭ; aŭ vorbit cîțĭva pentru toțĭ. Aceiașĭ conștiință s'a trezit în toate sufletele la auzul acelorașĭ cuvinte. N'aŭ fost clase unite într'o artificială armonie socială pentru a îndeplini un anume rost, ci toate clasele s'aŭ confundat în acelașĭ sentiment, în aceleașĭ hotărîrĭ, în aceiașĭ pregătire de luptă. De aicĭ, în loc să iasă deșerte declamațiunĭ demagogice, aŭ ieșit acele lunĭ de îndărătnică luptă sîngeroasă în Munțiĭ Apusenĭ, care aŭ adus jertfă pentru viitorul neamuluĭ 40.000 de luptătorĭ tinerĭ aĭ țărănimiĭ de dincolo. Pentru că, dacă un popor liber, cum e al nostru, nu-șĭ poate dovedi viața decît cu o

singură condiție: ca în mijlocul luĭ să fie necontenite curente de ideĭ, ca în mijlocul luĭ, în chip legal și fără ruptura legăturilor frățeștĭ, să se desfășure lupte naturale, fiecare căutînd pe alt drum îndeplinirea aceloraşĭ ținte de consolidare și întărire a Statuluĭ, de înnălțare și purificare a națieĭ. Într'un Ținut cum e Ținutul acela, în care 'n viața poporuluĭ romănesc stă la fiecare clipă primejdia străină, drumurĭ deosebite în politică nu se pot admite, și nicĭo formațiune nouă nu se poate ridica fără ca prin aceasta, rupîndu-se solidaritatea națională, să se pregătească primejdiĭ incalculabile pentru viitorul tuturor. Și aceia carĭ astăzĭ sînt capabilĭ să pregătească astfel de scisiunĭ în mijlocul lupteĭ politice a Romînilor de dincolo, aŭ uitat marea și sfînta învățătură de strînsă unire între toțĭ pe care a dat-o 3 Maiŭ 1848. (Aplause.)

Onor. auditoriu, fiindcă e bine, cînd se vorbește de luptă și de ideĭ, să se amintească și aceĭ carĭ aŭ răspîndit acele ideĭ și carĭ aŭ luat parte de căpetenie în purtarea acelor lupte, să ni aducem aminte astăzĭ de un om de la 1848, care, în cele maĭ modeste împrejurărĭ ale vieţiĭ, îndepărtînd onorurile, călcînd în picioare ispitele, împotrivindu-se orĭcăruĭ îndemn venit din partea puternicilor zileĭ, a știut maĭ mult decît aceĭ carĭ aŭ stat în rîndul întăiŭ, maĭ mult decît aceĭ pe carĭ toțĭ i-aŭ văzut, carĭ aŭ fost aplaudațĭ la orĭce înfățișare a lor, a știut maĭ mult decît eĭ toțĭ să represinte, cu virtute romană, cu aspră îndărătnicie dacică, crezul nezguduit

al luĭ 3 Maiŭ 1848. Pe cînd alţiĭ se ridică pe drumurĭ pe care le cunoaştem ca să le condamnăm şi întrebuinţează mijloace a căror descoperire ea înşăşĭ înseamnă excluderea din mijlocul societăţiĭ culturale ca şi a celeĭ politice a romînismuluĭ, în vremea aceasta; într'o chilie din depărtatul Blaj, supt un umil acoperiş, cel maĭ bun ucenic al luĭ Timoteiŭ Cipariu, unul din ceĭ maĭ solizĭ cunoscătorĭ aĭ graiuluĭ şi trecutuluĭ nostru, un om de o înfrînare eroică în toate manifestările fiinţeĭ sale, frate bun cu ceĭ micĭ, mîndru şi hotărît faţă cu ceĭ marĭ, trăieşte şi astăzĭ, amintind cu ceĭ 80 de anĭ aĭ luĭ, cari nu-ĭ maĭ îngăduie să vie în mijlocul nostru, timpurile de energie de fier care trăiesc încă într'însul.

Acel smerit canonic blăjean, Ioan Micu Moldovan, Moldovănuţ pentru ceĭ de aproape aĭ luĭ (strigăte puternice de: Trăiască!), cari-ĭ împodobesc bătrîneţele cu acest cuvînt de delicată iubire, cu acest mîngîietor diminutiv, Ioan Micu Moldovan în două prilejurĭ marĭ a arătat că în sufletul luĭ dăinuieşte cea maĭ sănătoasă şi maĭ trainică tradiţie din trecutul politic al Romînilor de dincolo.

Era în Mart 1869, cînd se vorbia iarăşĭ de anume drumurĭ noĭ, de anume modalităţĭ necunoscute în politica Romînilor de dincolo, de anume sprijinurĭ pe care trebuie să le căutăm în afară de noĭ înşine, pentru ca, prin ajutorul lor, să păşim înnainte, şi, atuncĭ, în aplausele furtunoase, ale celor chemaţĭ la conferinţa naţională, el a desfăşurat aceste ideĭ:

«Unde e mama aceia care să ne asculte pe noĭ, cînd îĭ vom spune plînsorile noastre? Eŭ aflu că tata şi mama poporuluĭ romîn este poporul romîn însuşĭ. Poporul romîn, dacă voieşte a se ridica la culmea aceia care i se cuvine după drept, facă-şĭ însuşĭ viitorul săŭ, ceară-şĭ drepturile sale! Cel ce se razimă în străinĭ, acela să piară!»

Şi, acum cîtăva vreme, cînd un ministru al regatuluĭ ungar a venit la Blaj ca să vadă dacă nu cumva şi acolo se poate găsi sămînţa de trădătorĭ pe care a găsit-o şi a cultivat-o cu succes aiurea, cînd dintre ceĭ maĭ marĭ aĭ Blajuluĭ se găsiaŭ şi de aceĭ cari să ţină seamă că străinul este ministru al Statuluĭ în care trăiesc, că este ministrul departamentuluĭ de care eĭ atîrnă, că este omul în mînile căruia într'o privinţă poate sta viitorul şcolilor româneştĭ şi chiar Biserica românească, şi cînd, la masa întinsă în castelul de odinioară al luĭ Appaffy, care este astăzĭ reşedinţa Mitropolituluĭ romîn unit, se găsiaŭ şi feţe surîzătoare întoarse către ministrul de Culte şi Instrucţie Publică ungar, cînd graiul stăpînilor, pentru plăcerea ministruluĭ, răsuna exclusiv acolo la masă, pentru ca toţĭ să fie înţeleşĭ în gîndul lor, cînd toţĭ trebuiaŭ să fie înţeleşĭ numaĭ în suferinţile şi în dreptul lor, s'a ridicat singur, maĭ tînăr decît tineriĭ de 20 de anĭ, maĭ hotărît decît ceĭ în floarea vrîsteĭ, s'a ridicat bătrînul, şi a vorbit româneşte, şi a spus cam aşa: «Vorbesc româneşte pentru ca d. ministru să se desfăteze în sunetele dulcĭ ale limbiĭ româneştĭ, şi vorbesc pentru a-ĭ spune un lucru: că, oricît

am fi suferit până acum, nu ne-am putut încovoia şi că, orice s'ar întîmpla, nu ne vom încovoia niciodată». (Marĭ aplause, mult prelungite.) Aşa fiind, eŭ propun să se trimeată octogenaruluĭ cu suflet de tînăr, luptătoruluĭ gata la toate jertfele pentru neamul săŭ, această telegramă:

«Comemorînd cu mîndrie românească ziua de 3 Maiŭ 1848, cînd s'a fixat, în aclamaţiile miilor de ţeranĭ, singura politică posibilă pentru Romînii din Ungaria: independent naţională şi larg democratică, cetăţeniĭ din Bucureştĭ presintă omagiile lor venerabiluluĭ cleric care, neschimbat în părerĭ aproape treĭ şferturĭ de veac, a sacrificat toate onorurile şi plăcerile vieţiĭ pentru credinţa faţă de neam.»

Şi nu cred că această conferinţă se poate mîntui maĭ potrivit prin alte cuvinte decît acestea. (Călduroase aplause, mult prelungite.)

(Stenografiat de *H Stahl.)*

Ardelenii despre Simion Bărnuţ.

Se împlinesc cinzeci de ani de la moartea lui. Noi nu l-am uitat însă, precum nu-l vom uita niciodată. Şi nu-l vom putea uita chiar dacă am voi, fiindcă Bărnuţ se confundă şi se va confunda totdeauna cu însăşi existenţa noastră naţională. Atunci cînd vom muri, va muri poate şi el, dacă, peste tot, un om mare poate să moară. Oamenii mari, se ştie, supravieţuiesc popoarele, înfruntînd eternitatea. Iar Bărnuţ a fost un om mare, cu toate metehnele lui, cu toate greşelile inerente firii umane. Pentru ce? Pentru că într'un moment dat, la 1848, pe Cîmpul Libertăţii a fost în stare să concretiseze în mintea lui toate gîndurile neamului, pentru că într'un moment dat a putut strînge în inima lui toată durerea naţiei.

Îl vedem la Blaj în ziua de 3/15 Maiŭ. Mititel, uscăţiv, bolnăvicios, e par'că tocmai contrastul puterii care începea să se nască şi antipodul sănătăţii care începea să se manifeste în poporul nostru. Şi totuşi nu este nici una, nici alta. Glasul lui voalat spune vorbe tari, mîna lui debilă face gesturi energice. Întreg discursul

clocotește de revoltă. Recetindu-l simți, de la un capăt la altul, cum se zbate în unde violente un val uriaș. E conștiința noastră națională trezită, e demnitatea noastră înviată...

În jurul lui patruzeci de mii de țerani ascultă și freamătă și strigă și urlă și cer dreptate. Pe fețele lor arse de soare trec umbre și lumini, după cum din gura oratorului pornesc săgeți de vorbe desvelitoare de suferință saŭ raze de îndemnuri pentru viitor. Palmele lor bătăturite de muncă se strîng și se desfac, după cum atinge cel care vorbește coardele primejdiei ce poate veni saŭ libertatea ce se așteaptă. Într'un moment, nu mai știi dacă, peste tot, vorbește un om saŭ un neam întreg. Vezi plete fluturate în vînt și coase pornite spre tăiere. E revoluția, cu formidabila ei lavină de patimi, chemată la viață de omul acela mititel, uscățiv și bolnăvicios...

Simion Bărnuț, în discursul de la Blaj, care este opera lui capitală, a lămurit două principii fundamentale ale luptelor noastre politice, pe care le-am păstrat până astăzi și le vom păstra totdeauna, fiindcă ele alcătuiesc dogma noastră națională. Primul este principiul absolutei noastre independențe politice, și al doilea este principiul intransigenței în realisarea acestei independențe. Uniune ori moarte, era devisa Ungurilor. Independența Ardealului și prin ea a noastră, ori moarte, era răspunsul categoric al lui Bărnuț. În independența Ardealului românesc vedea Bărnuț, cu drept cuvînt, singura noastră mîntuire, fiindcă, într'adevăr, fără independență absolută

un popor nu poate să existe. Independenţa, adecă mai bine zis, Statul este singura garanţie de desvoltare pentru un popor. Fără un Stat nu poţi să ai organele necesare pentru canalisarea energiilor naţionale, nu poţi da drumul închegării unui organism social care să funcţioneze sănătos şi cu resultate positive. O aşa-numită libertate într'un Stat susţinut de străini? Bărnuţ a arătat cu exemple din istorie unde am ajuns cu aceste «libertăţi» străine. A început de departe, tocmai de la Gelu şi Tuhutum, ca să ajungă apoi pe terenul mai sigur al «libertăţilor» care ni-aŭ distrus aristocraţia, singura chezăşie pe vremurile acele pentru progresul nostru. Nobilimea noastră s'a bucurat tocmai de atîtea libertăţi, încît s'a putut da legată de mînĭ şi de picioare, ea singură, poporuluĭ care i le-a dat. Aşa şi la patruzecĭ şi opt. Ungurii ne făgăduiesc cele mai mari libertăţi, zicea Bărnuţ, numai să li dăm lor voie să unească Ardealul cu Ungaria. Eĭ bine, un popor liber romănesc fără un Stat independent al Ardealuluĭ nu se poate închipui, fiindcă acest liber popor romănesc ar muri de această libertate ungurească, argumenta marele şi întăiul nostru gînditor politic.

Intransigenţa luĭ Bărnuţiŭ se întemeia tocmaĭ pe această ultimă consecinţă logică a premiselor de la care pornia. Odată ce nu admitea altă mîntuire a noastră decît într'un Stat naţional ataşat celorlalte din monarhie, era firesc să nu admită nicĭo tîrguială asupra postulatelor noastre naţionale. Se daŭ, orĭ nu se daŭ? O a treia posibilitate nu există pentru el, fiindcă jumă-

tățĭ de Stat ardelenesc încă nu pot exista. De cînd a formulat Bărnuț aceste două principiĭ de viață ale neamuluĭ nostru, aŭ trecut atîția anĭ și atîtea loviturĭ peste capul nostru! Ele aŭ rămas însă și astăzĭ cum le-a formulat el, neschimbate. La 1881, cînd s'a alcătuit programul național, aŭ fost adoptate pe de-a'ntregul. Acest program e în viață și acum, pe temeiul căruia se razimă toțĭ Romînіĭ cinstițĭ. E adevărat că în cursul vremurilor s'aŭ încercat mulțĭ să distrugă ceia ce a făcut mintea clară și simțirea nobilă a mareluĭ nostru gînditor. Toate încercările s'aŭ lovit însă de adevărul opereĭ luĭ și s'aŭ sfărîmat. Astăzĭ maĭ ales o mulțime de indivizĭ dubioșĭ daŭ tîrcoale, cu tîrnăcopul intereselor meschine în mînă, principiilor nemuritoruluĭ bărbat. Dar, cu cît se va spori numărul lor, cu atît se va spori energia apărăriĭ noastre. Nu, principiile luĭ Bărnuț nu vor muri, precum nu vom muri nicĭ noĭ, Romînіĭ, carĭ și astăzĭ ne închinăm în fața lor, cu aceiașĭ evlavie, cu care se închinaŭ ceĭ patruzecĭ de miĭ acum șesezecĭ și șese de anĭ...

(«Romînul» din Arad.)

TIPOGRAFIA «NEAMUL ROMÂNESC», VĂLENIĬ-DE-MUNTE.